

Крім того, в Протоколі №1 Засідання комісії про заходи щодо підняття моральності молоді, що містить архівний фонд Роменської жіночої гімназії, названі основні причини, які розбещено діють на молодь – це алкоголь і порнографія. Комісія постановила заборонити під страхом покарання владою продаж алкоголю та зображень спокусливого змісту гімназістам [8, арк. 4, 35-37].

Підводячи підсумок, відзначимо, що посилюється інтерес громадськості до проблеми реформування жіночої освіти в цілому, створено умови для розвитку жіночої гімназійної освіти. Змушені констатувати, проте, що незважаючи на деякі прогресивні для того часу ідеї (безстановість, усвідомлення необхідності рівноправності, можливості реалізувати себе в педагогічній професії та ін.) жіноча гімназія по суті продовжувала бути багато в чому консервативною установою, яка виховувала дівчат в естетично-моральному дусі через навчальні предмети, позакласні заходи, постійний нагляд поза гімназією. Жінці відводилася роль берегині домашнього вогнища, а основним призначенням її залишалося виконання функцій дружини та матері.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ:

1. Днепров Е.Д. Среднее женское образование в России / Е. Д. Днепров, Р. Усачева. – М., 2009. – 270 с.
2. Полное собрание законов Российской империи. – СПб.: Тип. 2 Отделения собств. Е. И. В. канцелярии, 1860. – Т. 33– 802с.
3. Рождественский С.В. Исторический обзор деятельности Министерства народного просвещения (1802 - 1902 гг.). – СПб., 1902. – 683 с. - С. 683.
4. Валківська жіноча гімназія. ДАХО. Ф. Ф.654. Оп.1. Сп 26. 268арк.
5. Конотопська жіноча гімназія. ДАСО. Ф. 819. Оп.1. Сп. 87. 95 арк.
6. Ніжинська жіноча гімназія А. Крестинської. ДАЧО. Ф. 1235. ОП.1 Сп.35. 16 арк.
7. Роменська жіноча гімназія. ДАСО. Ф. 1004. Оп.1. Сп. 110. 54 арк.
8. Роменська жіноча гімназія. ДАСО. Ф. 1004. Оп.1. Сп. 117. 92 арк.

УДК: 373.015.31:172.15:159.9

Федоренко О. М.,

аспірант кафедри соціальної роботи, соціальної педагогіки та дошкільної освіти Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького, керівник гуртка «Школа джур» Мелітопольської гімназії №9, засновник молодіжного православного клубу імені Петра Калнишевського

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОЇ ВИХОВАНOSTІ ПІДЛІТКІВ

Виховання у молодого покоління почуття патріотизму, відданості справі зміцнення державності, активної громадянської позиції у наш час визнані проблемами загальнодержавного масштабу.

Проблеми формування національно-патріотичної вихованості актуалізувалися наприкінці ХХ століття й привернули увагу як педагогів, так і психологів, зокрема Б. Ананьєв, П. Блонський, Л. Виготський, Г. Костюк, О. Леонтьєв, О. Петровський, П. Якобсон.

Серед сучасних дослідників, які працюють над питанням патріотичного виховання та громадянських якостей особистості – І. Бех визначає патріотичне виховання, як керівництво індивідуальним становленням особистості як патріота, що передбачає формування ціннісного позитивного (пізнавально-емоційного) ставлення до Батьківщини [1, с.48], П. Ігнатенко у своєму науково-методичному посібнику «Виховання громадянина: психолого-педагогічний і народознавчий аспекти» визначила, що головними є психолого-педагогічний і народознавчий аспекти патріотичного виховання [3, с. 19], М. Савчин вважає, що особистість це духовна, соціально-психологічна інстанція людини, функціями якої є виокремлення себе з оточення, само спричинення внутрішньої і зовнішньої активності, самовираження та саморозвиток у цілісній життєдіяльності, активне переживання у часі і просторі своєї екзистенції [5].

Щодо психологічної характеристики підлітка (5-9 клас) в цей час відбуваються суттєві зрушення суб'єкта в напрямку дорослішання. Ці соматичні зміни стають чинниками ряду надбань психічного розвитку підлітків:

- формування нового образу «Я», посилення інтересу до свого зовнішнього вигляду, незадоволення своєю зовнішністю,
- нерівномірне зростання кісток викликає дисгармонію в рухах, що примушує підлітка переживати сором'язливість, пригніченість, знижує самооцінку,
- нерівномірний розвиток кровоносної системи може спричинювати погане самопочуття, головний біль, періодичне зниження розумової працездатності,
- у нервовій діяльності підлітка процеси збудження переважають над гальмуванням, що викликає часті перепади настрою, підвищену чутливість, дратівливість,
- статева дозрівання, поява вторинних статевих ознак сприяє формуванню почуття дорослості, забезпечує активізацію статевої ідентифікації, поживляє потяг до спілкування з протилежною статтю.

У зв'язку з означеними вище фізіологічними змінами підлітковий період синонімічно називається «пубертатним стрибком», це – невідповідність випереджаючих темпів дорослішання повільнішим темпам фізичного розвитку та становлення особистості [6, с. 55].

Формування національно-патріотичної вихованості школярів виражається в усвідомленні власної національно-етнічної приналежності, шанобливому ставленні до історії і культури національно-етнічної спільноти і представників інших націй, патріотичних почуттях, переконаннях і патріотичній діяльності.

Розглядаючи патріотичні почуття, спираємося на твердження психолога П. Якобсона, про те, що розвиток почуттів відбувається в процесі спеціального впливу на емоціональну сферу людини [7, с.312].

До патріотичних почуттів відносяться: почуття належності до своєї держави та її народу; почуття гордості за успіхи держави, біль за невдачі; повага до історії, культури, традицій, вірувань, менталітету; захоплення героїчними подвигами минулого та сучасності; любов до рідної природи; шанування рідної мови, традицій, звичаїв, обрядів рідної країни; ностальгія при розлуці з Батьківщиною; неприязнь до всього антиукраїнського; почуття національної гідності. Патріотичні почуття не повинні бути споглядальними, обмежуватися пасивними реакціями милування й уподобання. В ідеалі, як зазначають П. Ігнатенко, В. Поплужний, Н. Косарева, Л. Крицька, вони спрямовуються на виконання надзавдання – піднести Україну до рівня високо розвинутих світових держав, що вимагає активної творчості всього українського народу [3, с.45].

Патріотичні переконання містять у собі знання, поєднані зі щирою впевненістю в їхній істинності. [4, с.27]. До патріотичних переконань належать: визнання визначальної ролі

народу й Батьківщини в житті людини; визнання здатності українського народу побудувати власну державу й навести в ній порядок; віра в майбутнє України та українського народу; віра в невичерпні сили, талант, неповторність, працьовитість українського народу; віра в незламність, силу, стійкість, міць та справедливість держави.

Справжній патріот не може жити повноцінним життям, бути щасливим без праці на благо своєї країни, без боротьби за краще життя українського народу та України. Тому крім почуттів і переконань, патріотична діяльність – важливий аспект національно-патріотичного виховання.

Патріотична діяльність включає: усвідомлення глибокого зв'язку з народом, участь у його справах, турбота про його благо; збереження та примноження культури, традицій, звичаїв, обрядів рідної країни; дотримання вироблених народом моральних норм і правил, законів держави; діяльність, спрямовану на утвердження державності свого народу, зміцнення незалежності своєї держави та готовність її відстоювати; сумлінне виконання своїх обов'язків у навчанні, вміння творчо працювати.

Показником рівня національно-патріотичної вихованості школярів є виникнення рефлексивних процесів. Рефлексія є зверненням уваги суб'єкта на самого себе і на свою свідомість, зокрема на продукти власної активності, а також на їх переосмислення [2, с.690].

Підвищення рівня національно-патріотичної вихованості може здійснюватися лише через активну роботу учнів, комплексного звернення до їхньої когнітивної, емоційної та поведінкової сфер: закріпленні інформації на емоційному та чуттєвому рівнях, формуванні активних виявів патріотизму в поведінці та діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ:

1. Бех І. Д. Психологічні джерела виховної майстерності : навчальний посібник / І. Д. Бех. – К. :Академвидав, 2009. – 248 с.
2. Головин С. Ю. Словарь психолога-практика / С. Ю. Головин. – Минск : Харвест, 2001. – 976 с.
3. Ігнатенко П. Виховання громадянина: психолого-педагогічний і народознавчий аспекти: навч. – метод. посіб. / П. Ігнатенко, В. Поплужний, Н. Косарева, Л. Крицька. – К.: Інститут змісту і методів навчання, 1997. – 252 с.
4. Кононенко П., Усатенко Т. Концепція української національної школи – родини // Концептуальні засади демократизації та реформування освіти в Україні. Педагогічні концепції. – К.: Школяр, 1997. – С. 123–133.
5. Савчин М. В., Василенко Л. П Вікова психологія. 2-ге видання, перероблене, доповнене ВЦ «Академія», 2014. – 384с.
6. Сергєєнкова О. П., Столярчук О. А., Коханова О. П., Пасека О. В. / Вікова психологія. Навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 376 с.
7. Якобсон П.М. Психологические проблемы мотивации поведения человека. – М.: Просвещение, 1969. – с.312.

УДК 376.64

Петрова С. М.,

Здобувач PhD

Дитячий будинок «Перлінка»,

м. Одеса

ПРОБЛЕМИ МОРАЛЬНО-ЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ДИТИНИ-СИРОТИ